

JOHDATUS TEKOÄLYYN

TEEMU ROOS

HELSINGIN YLIOPISTO

LOGICOMIX

EINE EPISCHE SUCHE NACH WAHRHEIT

APOSTOLOS DOXIADIS UND CHRISTOS H. PAPADIMITRIOU

GRAFIK VON ALECOS PAPADATOS UND ANNIE DI DONNA

ÜBERSETZUNG VON EBI NAUMANN

ATRIUM

LOGIIKKA

---

* $LINTU(A) \Rightarrow LENTÄÄ(A)$
 $PINGVIINI(A) \Rightarrow LINTU(A)$
 $PINGVIINI(tweety)$
 $LENTÄÄ(tweety)$

* $ISÄ(X,Y) \Rightarrow LAPSI(Y,X)$
 $ÄITI(X,Y) \Rightarrow LAPSI(Y,X)$
 $ISÄ(X,Y) \wedge ISÄ(Y,Z) \Rightarrow LAPSENLAPSI(Z,X) \wedge ISOISÄ(X,Z)$

$LAPSI(luke skywalker, darth vader)$
 $\neg ÄITI(darth vader, luke skywalker)$
 $ISÄ(darth vader, luke skywalker) ???$

EI SEURAA!!!

LOGIIKKA

---

* $LINTU(A) \Rightarrow LENTÄÄ(A)$
 $PINGVIINI(A) \Rightarrow LINTU(A)$
 $PINGVIINI(tweety)$.
 $LENTÄÄ(tweety)$

* $ISÄ(X,Y) \vee ÄITI(X,Y) \Leftrightarrow LAPSI(Y,X)$

$ISÄ(X,Y) \wedge ISÄ(Y,Z) \Rightarrow LAPSENLAPSI(Z,X) \wedge ISOISÄ(X,Z)$

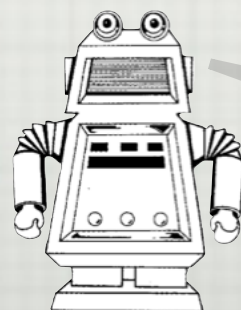
$LAPSI(luke skywalker, darth vader)$
 $\neg ÄITI(darth vader, luke skywalker)$.
 $ISÄ(darth vader, luke skywalker)$

LOGIIKKAOHJELMOINTI: PROLOG

- * LOGIIKKA ILMAN PÄÄTTELYKONEISTOA EI RIITÄ TEKOÄLYYN
- * 1970-LUVUN ALUSSA: PROLOG
- * PROLOG:
  - DEKLARATIIVINEN OHJELMOINTIKIELI
  - OHJELMA = JOUKKO RELAATIOITA (PREDIKAATTEJA) JA SÄÄNTÖJÄ
  - SUORITUS ALKAA KYSELYSTÄ:
"ONKO PRED(A) TODISTETTAVISSA?"

"TODISTETTAVISSA"
ON ERI ASIA KUIN "TOTTA"!

GÖDEL: EPÄTÄYDELLISYYS

✱ LAUSE p VOI OLLA:

1. RISTIRIITAINEN ELI AINA EPÄTOSI: $q \wedge \neg q$

2. TAUTOLOGINEN ELI AINA TOSI: $q \vee \neg q$

3. KONTINGENTTI: ISÄ (darth vader, luke skywalker)

✱ HUOM: LAUSEEN TÄYTYY OLLA TÄSMÄLLISESTI MUOTOILTU; ESIM. KAUNIS (sää) EI OIKEASTAAN OLE.

✱ EI-KONTINGETTI LAUSE p VOI OLLA:

1. TODISTETTAVISSA EPÄTODEKSI

2. TODISTETTAVISSA TODEKSI

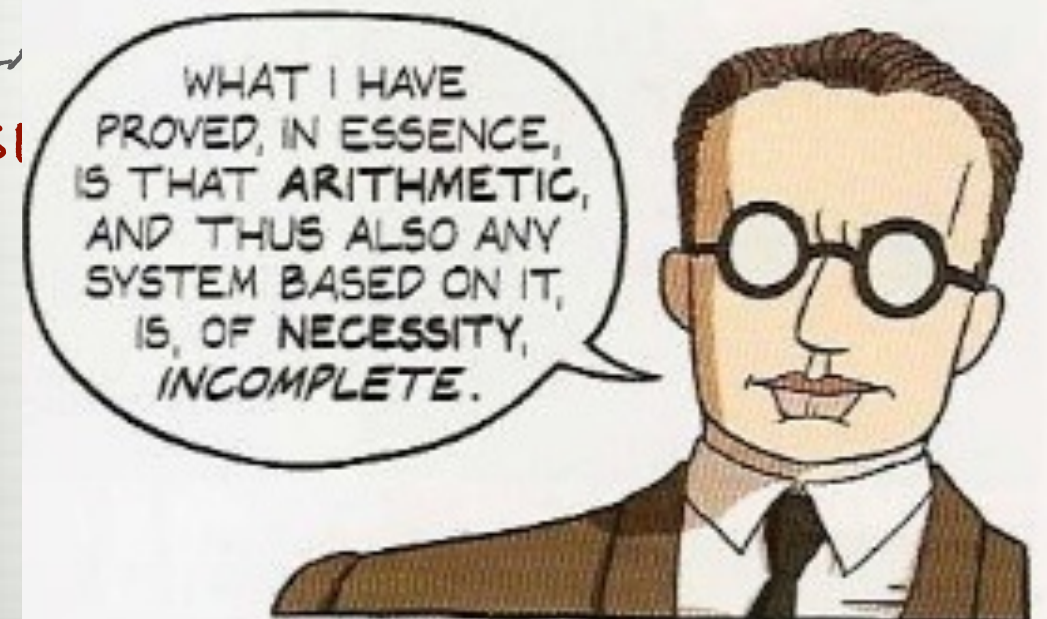
3. RATKEAMATON

GÖDEL: EPÄTÄYDELLISYYS

- * LAUSE p VOI OLLA:
  1. RISTIRIITAINEN ELI AINA EPÄTO
  2. TAUTOLOGINEN ELI AINA TOSI:
  3. KONTINGENTTI: ISÄ

- * HUOM: LAUSEEN TÄYTYY OLLA T,
MUOTOILTU; ESIM. KAUUNIS(sää) E

- * EI-KONTINGETTI LAUSE p VOI OLLA
  1. TODISTETTAVISSA EPÄTODEKSI
  2. TODISTETTAVISSA TODEKSI
  3. RATKEAMATON

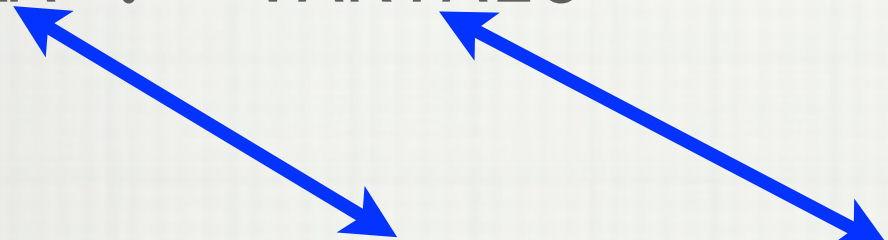

LOGIIKKAOHJELMOINTI: PROLOG

PÄÄ :- VARTALO

JOHTOPÄÄTÖS $\Leftarrow$ LAUSE

LOGIIKKAOHJELMOINTI: PROLOG

PÄÄ :- VARTALO

kissa(felix) :- true.

?- kissa(felix).

KYSELY

LOGIikkaOHJELMOINTI: PROLOG

PÄÄ :- VARTALO

kissa(felix) :- true.

?- kissa(felix).

yes

?- kissa(X).

X = felix

yes

LOGIIKKAOHJELMOINTI: PROLOG

PÄÄ :- VARTALO

kissa(felix) :- true.
eläin(X) :- kissa(X).

?- eläin(X).

X = felix
yes

LOGIIKKAOHJELMOINTI: PROLOG

PÄÄ :- VARTALO

isäpuoli(X,Y):-äiti(Z,Y),mies(X,Z)

$\wedge$ "JA"

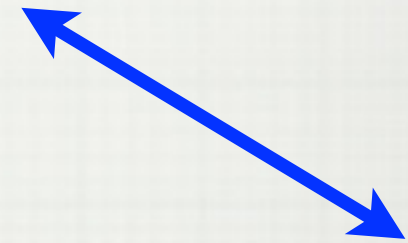
LOGIIKKAOHJELMOINTI: PROLOG

PÄÄ :- VARTALO

isäpuoli(X,Y):-äiti(Z,Y),mies(X,Z),\+isä(X,Y).

$\neg$ "EI"

LOGIIKKAOHJELMOINTI: PROLOG

PÄÄ :- VARTALO

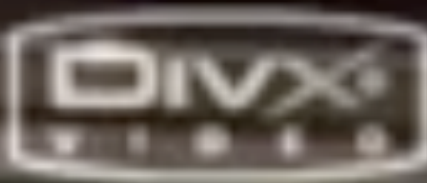
isäpuoli(X,Y):-äiti(Z,Y),mies(X,Z),\+isä(X,Y).

äitipuoli(X,Y):-isä(Z,Y),vaimo(X,Z),\+äiti(X,Y).

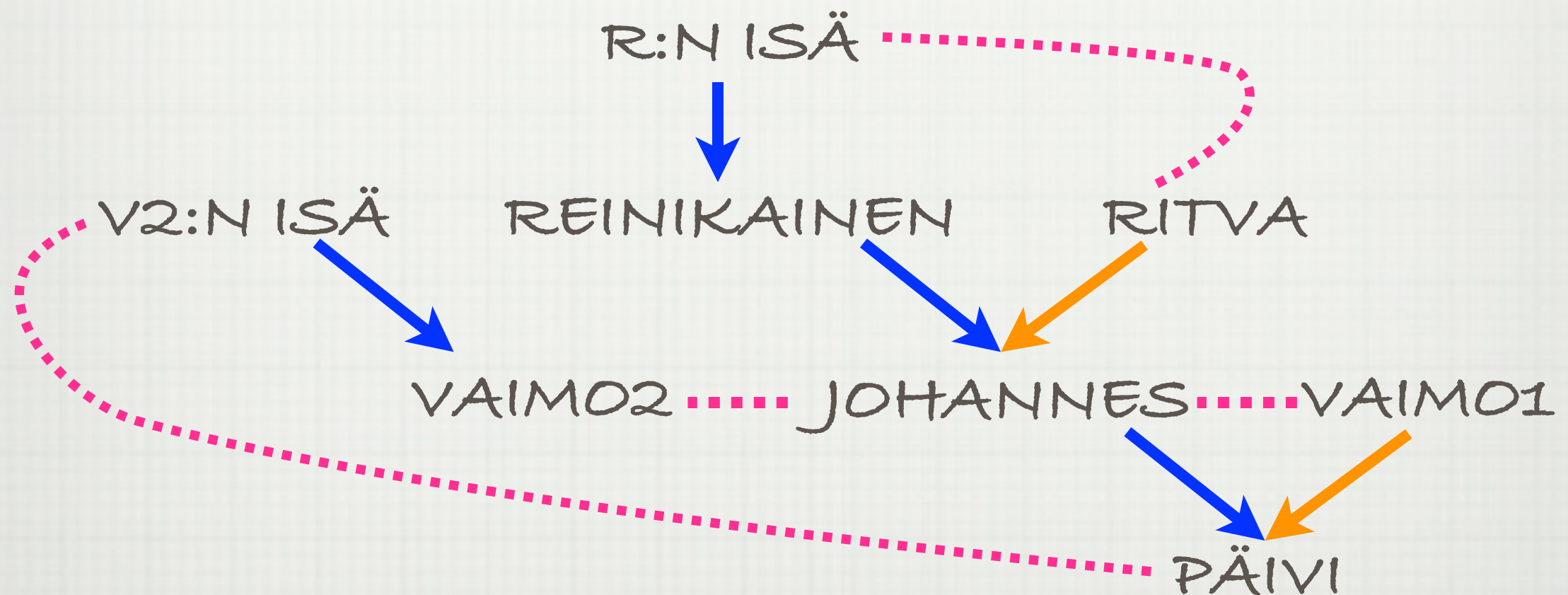

2:20

REINIKAISEN SUKUPUU

1. "...POIKANI ON NY SITTE MUN ISÄPUOLENI..."

2. "...ÄITIPUOLENSA ÄITIPUOLI..."

REINIKAISEN SUKUPUU

```
isa(reinikainen,johannes).
isa(reinikaisenisa,reinikainen).
isa(johannes,paivi).
isa(toisenvaimonisa,vaimoII).
aiti(reinikaisenaiti,reinikainen).
aiti(ritva,johannes).
aiti(vaimoI,paivi).
vaimo(ritva,reinikaisenisa)
vaimo(paivi,toisenvaimonisa).
vaimo(vaimoI,johannes).
vaimo(vaimoII,johannes).
mies(reinikaisenisa,ritva).
mies(johannes,vaimoI).
mies(johannes,vaimoII).
mies(toisenvaimonisa,paivi).
isapuoli(X,Y):-aiti(Z,Y),mies(X,Z),\+isa(X,Y).
aitipuoli(X,Y):-isa(Z,Y),vaimo(X,Z),\+aiti(X,Y).
```

REINIKAISEN SUKUPUU

GNU Prolog 1.3.0

By Daniel Diaz

Copyright (C) 1999-2007 Daniel Diaz

| ?- `consult('reinikainen')`.

compiling /fs-0/3/ttonteri/reinikainen.pl for byte code...
/fs-0/3/ttonteri/reinikainen.pl compiled, 19 lines read -
3066 bytes written, 26 ms

(10 ms) yes

| ?- `isapuoli(X,Y)`.

X = reinikaisenisa

Y = johannes

REINIKAISEN SUKUPUU

GNU Prolog 1.3.0

By Daniel Diaz

Copyright (C) 1999-2007 Daniel Diaz

```
| ?- consult('reinikainen').
```

```
compiling /fs-0/3/ttonteri/reinikainen.pl for byte code...  
/fs-0/3/ttonteri/reinikainen.pl compiled, 19 lines read -  
3066 bytes written, 26 ms
```

1. ~~"...POIKANI ON NY SITTE MUN ISAPUOLENI..."~~

```
| ?- isapuoli(X,Y).
```

X = reinikaisenisa

Y = johannes

REINIKAISEN SUKUPUU

GNU Prolog 1.3.0

By Daniel Diaz

Copyright (C) 1999-2007 Daniel Diaz

| ?- `aitipuoli(X,Y).`

X = ritva

Y = reinikainen

X = vaimoII

Y = paivi

X = paivi

Y = vaimoII

2. "...ÄITIPUOLENSA ÄITIPUOLI..."

YouTube^{FI}

Upload

GUIDE

The Computer Chronicles - Artificial Intelligence (1984)

ComputerChroniclesYT · 432 videos

Subscribe

1,027

59 views

2 likes, 0 dislikes

Like

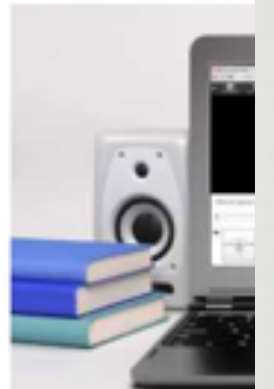
About

Share

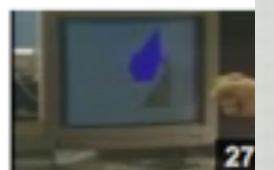
Add to

Download

Osta Chrome

Kannettava ilman
Hinta alkaen 349€
by GoogleFinland

1984

- ☐ 2:40 PROF. EDWARD FEIGENBAUM:
  - ☐ "THE COMPUTERS, AS YOU KNOW, AS ARE GENERAL **SYMBOL** PROCESSING DEVICES CAPABLE OF MANIPULATING ANY TYPE OF **SYMBOLS**..."
  - ☐ "WE'VE KNOWN ABOUT THE GENERALITY OF COMPUTATION SINCE AT LEAST THE TIME OF **TURING**, ..., BABBAGE, ..., LOVELACE, ..., 1842..."
  - ☐ "IN ARTIFICIAL INTELLIGENCE AS A SCIENCE WE TALK ABOUT THE USE OF COMPUTERS TO PROCESS **SYMBOLIC** KNOWLEDGE..."
  - ☐ "...**INFERENCE AND NOT CALCULATION**..."
  - ☐ "...**KNOWLEDGE AND NOT NUMBERS**..."

1984

- 7:27 DR JEFFREY PERRONE:
  - "ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND IN PARTICULAR **EXPERT SYSTEMS**, [...], ARE APPLICABLE IN ANY PLACE WHERE SPECIALIZED KNOWLEDGE IS USED ROUTINELY TO REACH DECISIONS..."

1984

□ 21:10 DR NILS NILSSON

□ "WE'LL CONTINUE TO DEVELOP SYSTEMS THAT ARE **LESS BRITTLE** OVER THE **NEXT 5, 10, 15 YEARS...**"

□ "IT HAS TO DO WITH BEING ABLE TO REASON ABOUT THE **CONTEXT** IN WHICH A PARTICULAR DISCUSSION [...] IS TAKING PLACE"

□ "IF IT HAS TO HAVE WHAT YOU MIGHT CALL COMMON-SENSE KNOWLEDGE [...], THEN IT HAS A GOOD DEAL MORE **DIFFICULTY** AND IN FACT IT **FAILS** IN MANY OF THOSE CASES"

CYC

- * RAKENNETTU VUODESTA 1984 ALKAEN DOUG LENAT'N JOHDOLLA.
- * TAVOITE "COMMON SENSE"
- * SOVELLETTU ERITYISALOILLA:
  - TERRORISMITIETOKANTA
  - BIOLÄÄKETIETEELLINEN KYSELYJÄRJESTELMÄ

CYC

(#\$isa #\$BillClinton #\$UnitedStatesPresident)

"BILL CLINTON KUULUU KOKOELMAAN YHDYSVALTAI
PRESIDENTIT"

(#\$genls #\$Tree-ThePlant #\$Plant)

"KAIKKI PUUT OVAT KASVEJA".

(#\$capitalCity #\$France #\$Paris)

"PARIISI ON RANSKAN PÄÄKAUPUNKI."

CYC

```
(#$implies  
  ($and  
    ($isa ?OBJ ?SUBSET)  
    ($genls ?SUBSET ?SUPERSET))  
  ($isa ?OBJ ?SUPERSET))
```

"JOS OBJ KUULUU KOKOELMAAN SUBSET JA SUBSET ON KOKOELMAN SUPERSET OSAJOUKKO, NIIN OBJ KUULUU KOKOELMAAN SUPERSET."

CYC

(#\$relationAllExists #\$biologicalMother #\$ChordataPhylum
#\$FemaleAnimal)

"JOKAISILLA SELKÄJÄNTEISELLÄ ON ÄITI."

MUTTA...

- * 1980 LUVULLE ASTI LOGIIKKA PIDETTIIN KESKEISIMPÄNÄ VÄLINEENÄ TEKOÄLYSSÄ
- * PIENET, RAJATUT "LELUONGELMAT" RATKESIVAT KYLLÄ...
- * ...MUTTA ONGELMIKSI MUODOSTUIVAT:
  - SKAALAUTUVUUS (ETSINTÄAVARUUS)
  - RELEVANTIN TIEDON LÖYTÄMINEN
  - EPÄVARMAN TIEDON KÄSITTELY

Doug Lenat, 1998:
**"How to Build HAL Today in
Three Easy Steps"**

MUTTA...

- * 1980 LUVULLE ASTI LOGIIKKA PIDETTIIN KESKEISIMPÄNÄ VÄLINEENÄ TEKOÄLYSSÄ
- * PIENET, RAJATUT "LELUONGELMAT" RATKESIVAT KYLLÄ...

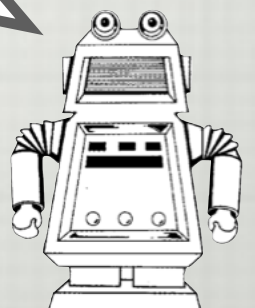
- * ...MUTTA ONGELMIKSI

- SKAALAUTUVUUS
- RELEVANTIN TI
- EPÄVARMAN TI

LOGIIKALLA
EDELLEEN SOVELLUKSIA:
- OHJELMIEN VALIDOINNISSA
- MATEMATIIKASSA (TODISTUS)
- SEMANTTINEN WEB
- **KONEOPPIMISESSÄ!**

- * TUTKIMUSRAHOITUS

- * TILALLE "KONNEKTIONISMI"
JA "MODERNI AI".

AIHEITA

✓ 1. MITÄ ON TEKOÄLY? HISTORIA JA FILOSOFIA

✓ 2. PELITJA ETSINTÄ

"GOFAI"

✓ 3. ~~LOGIIKKA(-OHJELMOINTI)~~

4. KONEOPPIMINEN JA

PÄÄTTELY EPÄVARMUUDEN VALLITESSA

"MODERN AI"

5. ROBOTIIKKA JA SIGNAALINKÄSITTELY

...

MODERNI AI

OIKEASSA MAAILMASSA OTETTAVA HUOMIOON:

- * HAVAINTOJEN EPÄTARKKUUS
- * EPÄVARMUUS JA EPÄTÄSMÄLLISYYS
- * RISTIRIITAINEN INFORMAATIO
- * TOSIAIKAISUUS
- * JNE.

TODENNÄKÖISYYS (TN)

- * TODENNÄKÖISYYKSIEN AVULLA VOIDAAN MALLINTAA TILANTEITA, JOIHIN LIITTYY EPÄVARMUUTTA
- * AINA EI TARVITSE OLLA KYSE "FYSIKAALISESTA" SATUNNAISUUDESTA:
 $P(\text{"SÖIN EILEN PIZZAA"})?$
- * RIIPPUU TAUSTATIEDOISTA ("SUBJEKTIIVINEN" TN)
- * TEKOÄLYSOVELLUKSISSA VAIKEIN OSUUS ON SOPIVAN TN-MALLIN RAKENTAMINEN: $MISTÄ P(.)?$

TODENNÄKÖISYYS (TN)

PERUSKÄSITTEITÄ:

* $\omega \in \Omega$

ALKEISTAPAHTUMAT
(MAHDOLLISET MAAILMAT)

TODENNÄKÖISYYS (TN)

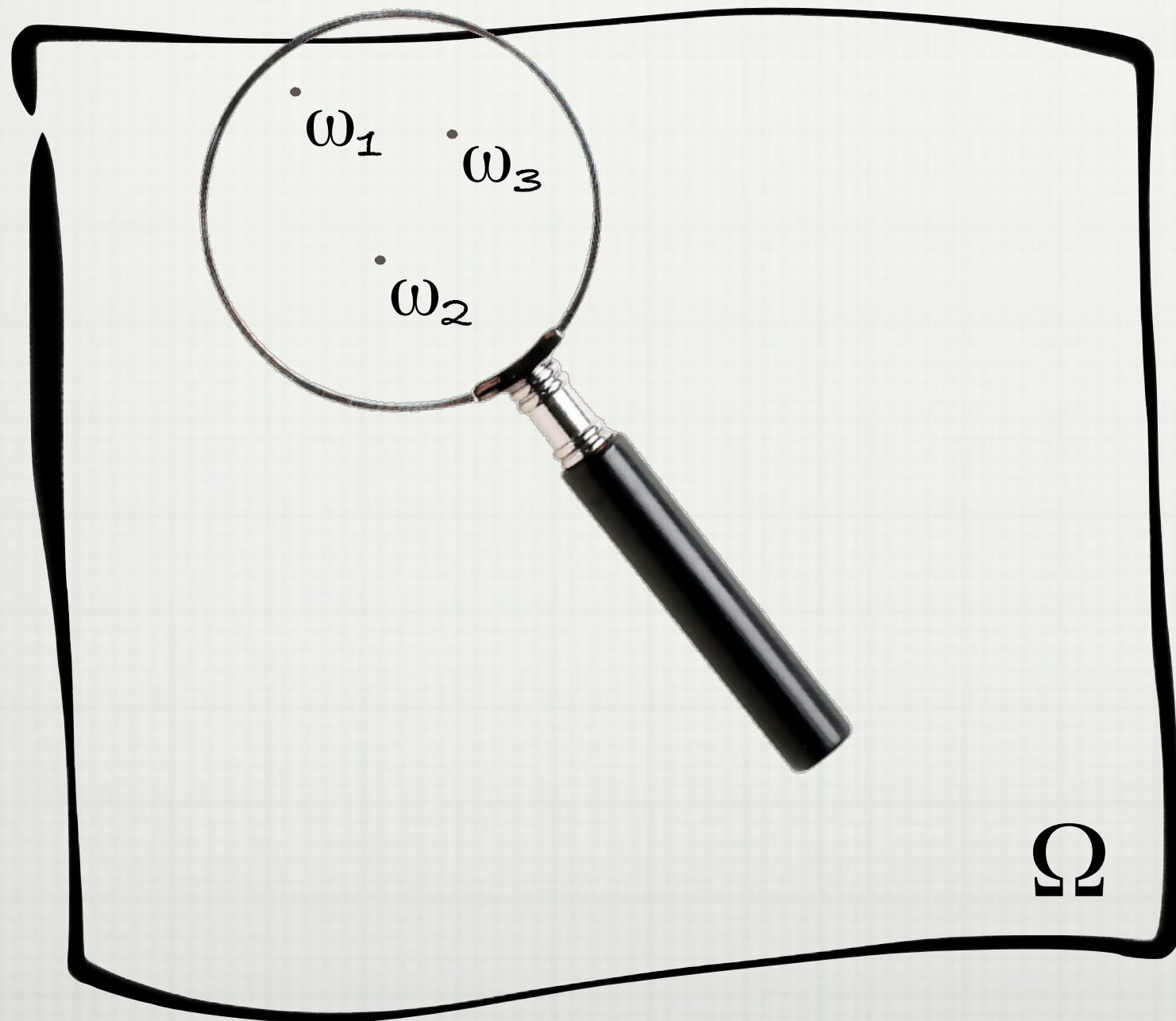
PERUSKÄSITTEITÄ:

- * $\omega \in \Omega$ ALKEISTAPAHTUMAT
(MAHDOLLISET MAAILMAT)
- * $A, B, C, \dots \subseteq \Omega$ TAPAHTUMAT, "SÖIN EILEN PIZZAA"
(OSAJOUKKOJA MAHD. MAAILMOISTA)
- * $P(\omega_1), P(\omega_2), \dots \in [0,1]$ TODENNÄKÖISYYSMALLI
 $\sum_{\omega \in \Omega} P(\omega) = 1$ MAHD. MAAILMOJEN TN:T

$$\omega \in A$$

TODENNÄKÖISYYS (TN)

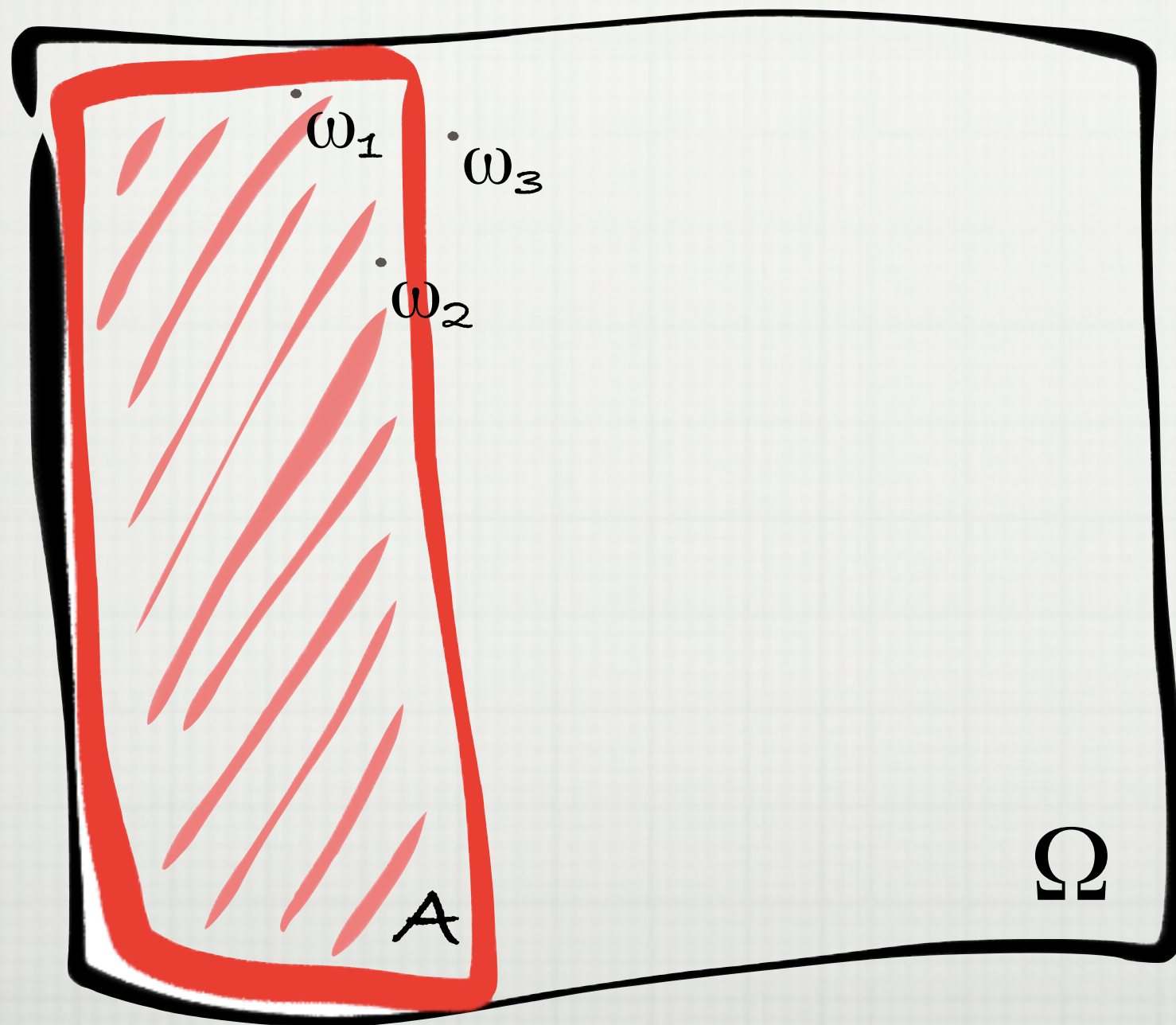

TODENNÄKÖISYYS (TN)

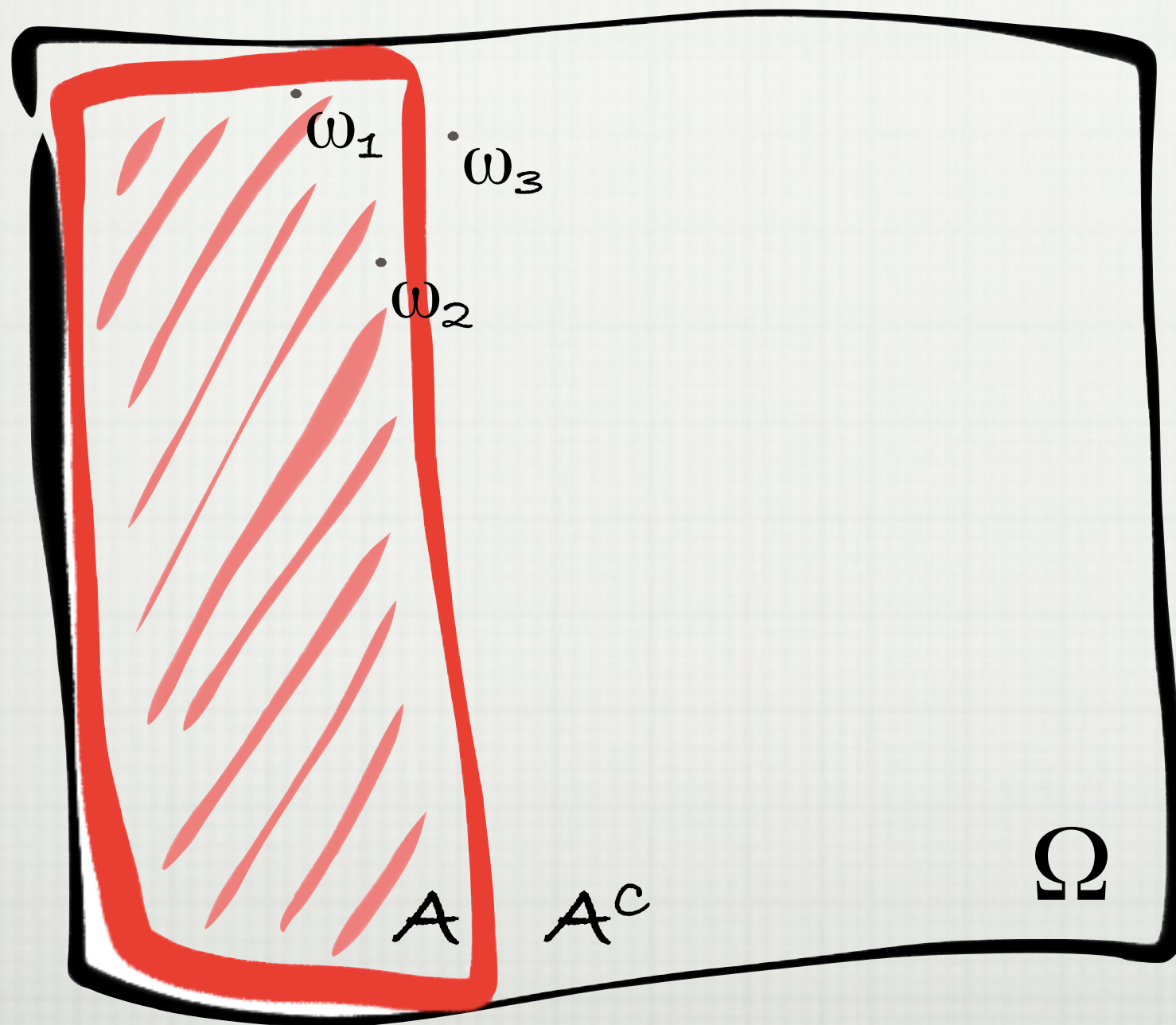

$$\omega_1 \in A$$

$$\omega_2 \in A$$

$$\omega_3 \notin A$$

TODENNÄKÖISYYS (TN)

$$\omega_1 \in A$$

$$\omega_2 \in A$$

$$\omega_3 \notin A$$

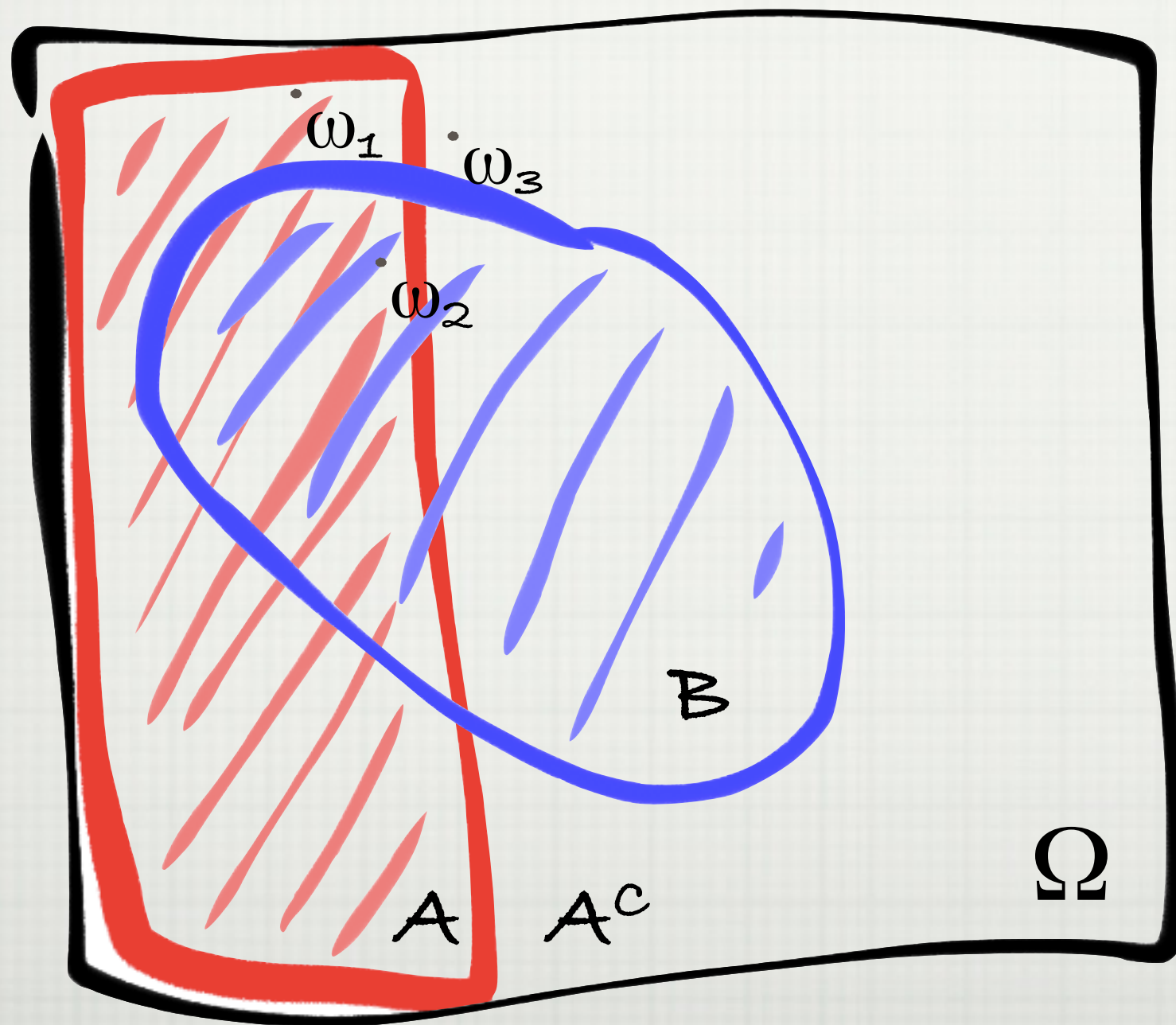
$$\omega_1 \notin A^c$$

$$\omega_2 \notin A^c$$

$$\omega_3 \in A^c$$

TODENNÄKÖISYYS (TN)

$$\omega_1 \in A$$

$$\omega_2 \in A$$

$$\omega_3 \notin A$$

$$\omega_1 \notin A^c$$

$$\omega_2 \notin A^c$$

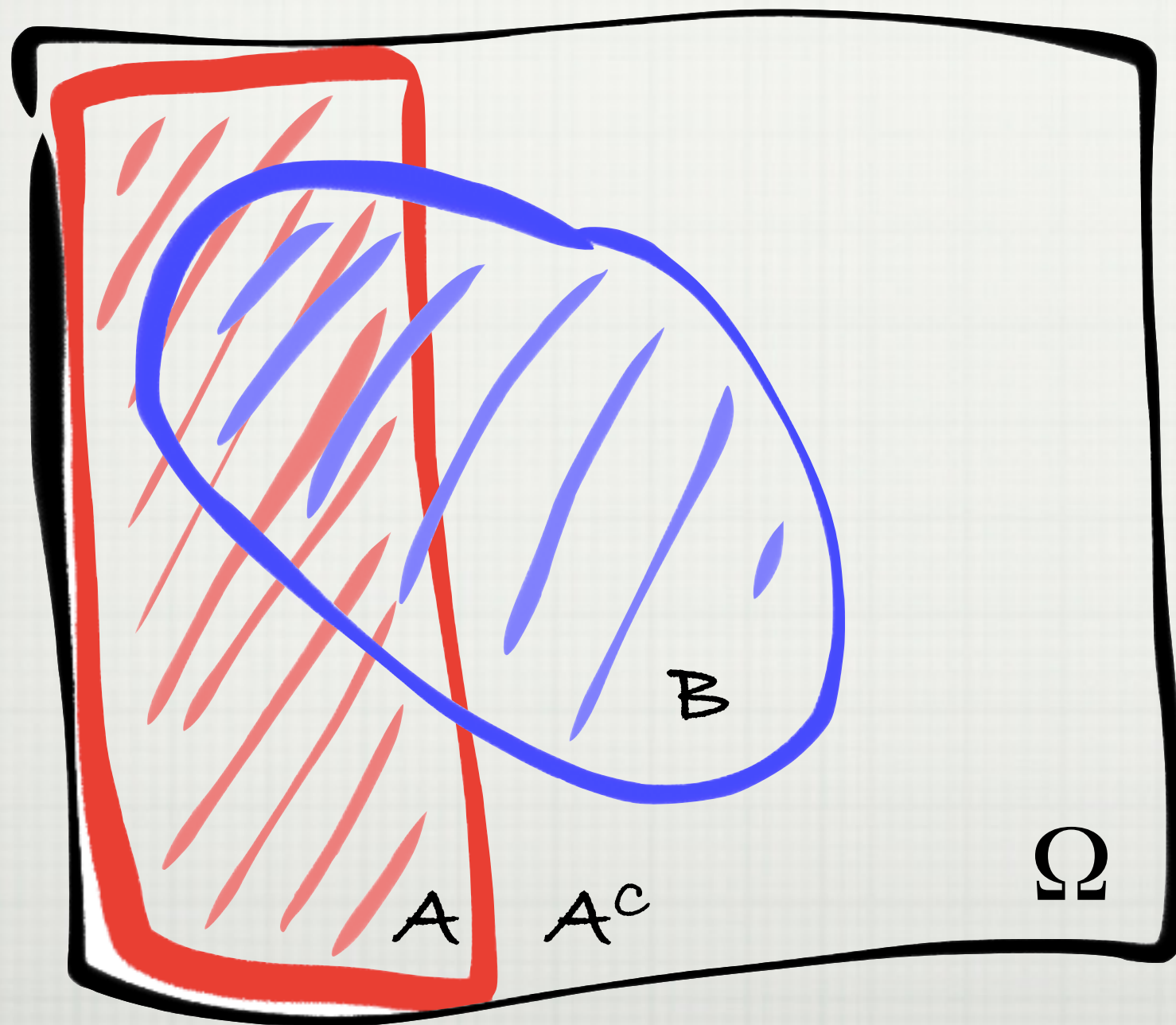
$$\omega_3 \in A^c$$

$$\omega_1 \notin B$$

$$\omega_2 \in B$$

$$\omega_3 \notin B$$

TODENNÄKÖISYYS (TN)

$$P(A) = \sum_{\omega \in A} P(\omega)$$

$$P(\neg A) = \sum_{\omega \in A^c} P(\omega)$$

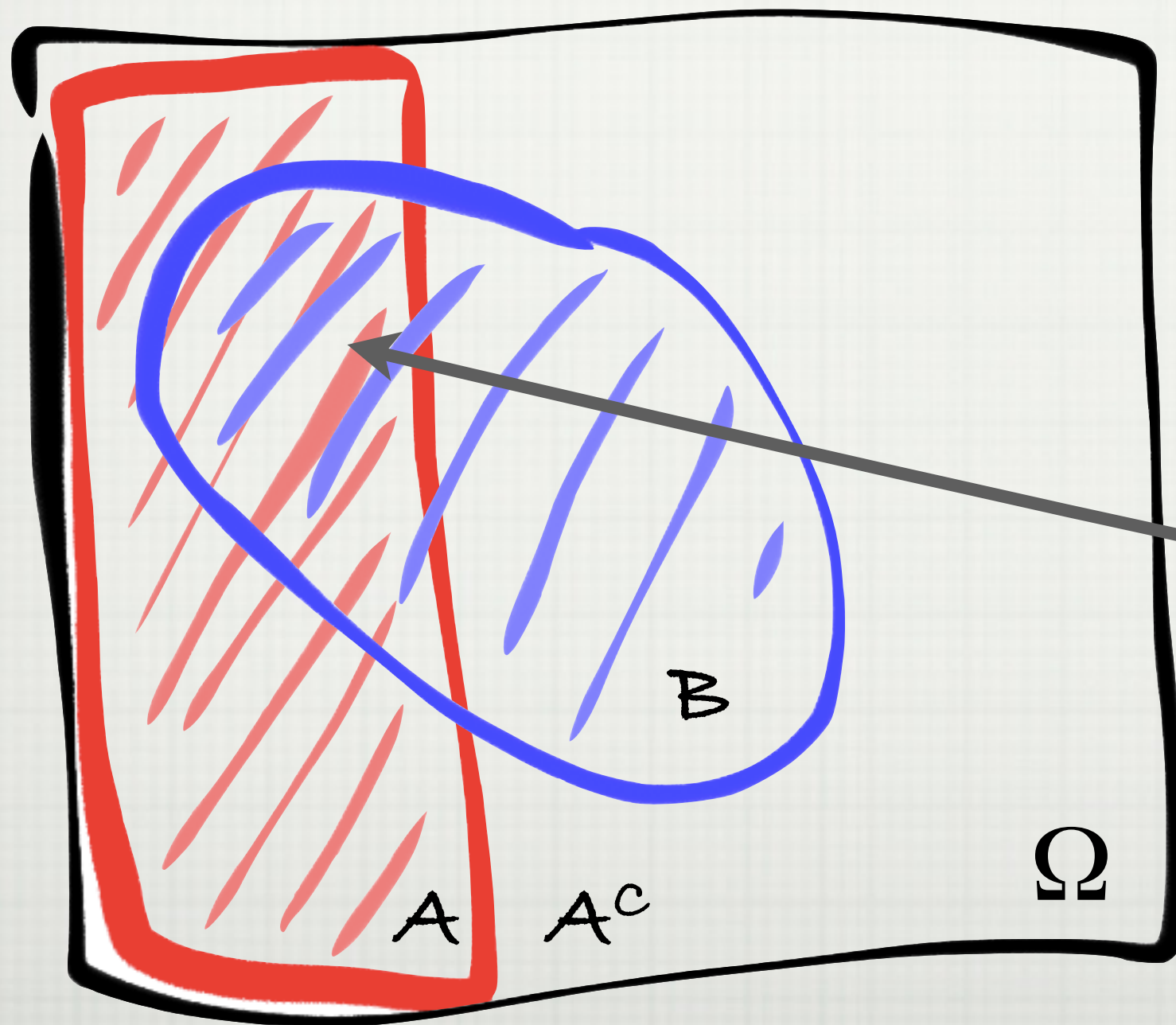
$$P(B) = \sum_{\omega \in B} P(\omega)$$

$$P(A \wedge B) = \sum_{\omega \in A \cap B} P(\omega)$$

"JA"

TODENNÄKÖISYYS (TN)

$$P(A) = \sum_{\omega \in A} P(\omega)$$

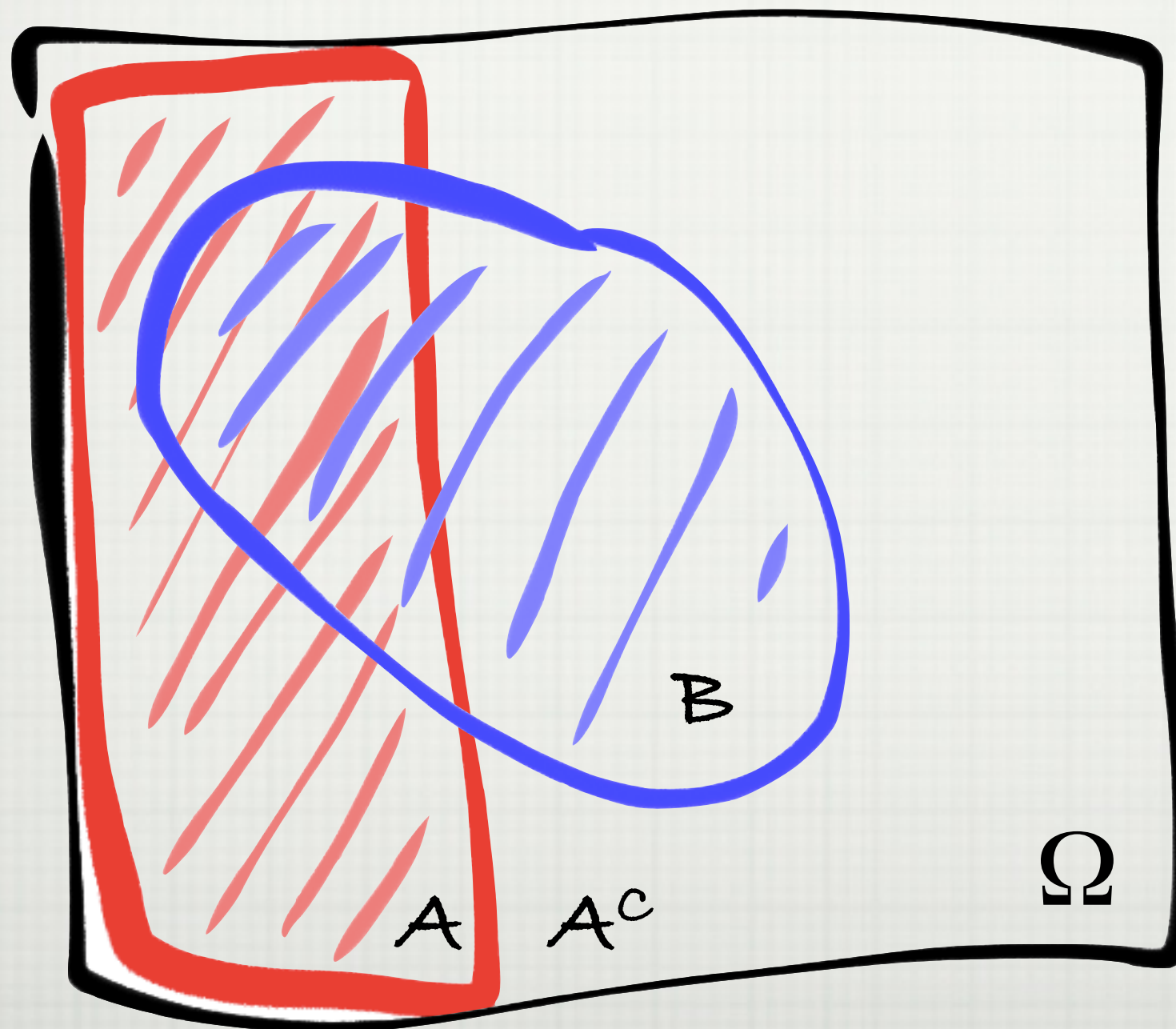
$$P(\neg A) = \sum_{\omega \in A^c} P(\omega)$$

$$P(B) = \sum_{\omega \in B} P(\omega)$$

$$P(A, B) = \sum_{\omega \in A \cap B} P(\omega)$$

"JA"

TODENNÄKÖISYYS (TN)

$$P(A) = \sum_{\omega \in A} P(\omega)$$

$$P(\neg A) = \sum_{\omega \in A^c} P(\omega)$$

$$P(B) = \sum_{\omega \in B} P(\omega)$$

$$P(A, B) = \sum_{\omega \in A \cap B} P(\omega)$$

"JA"

$$P(A \cup B) = \sum_{\omega \in A \cup B} P(\omega)$$

"TAI"

$$A \cup B = B \cup A$$

$$A \cap B \cap C = C \cap B \cap A$$

TODENNÄKÖISYYS (TN)

- * $\Omega = \{1,2,3,4,5,6\}$
- * $P(\omega) = 1/6$ KAIKILLA $\omega \in \Omega$
- * $A = \text{"PARILLINEN"} = \{2,4,6\}$
- * $P(A) = \underline{50\%}$

TODENNÄKÖISYYS (TN)

2 NOPPAA:

- * $\Omega = \{(1,1), (1,2), (1,3), (1,4), (1,5), (1,6),$
 $(2,1), (2,2), (2,3), (2,4), (2,5), (2,6),$
 $(3,1), (3,2), (3,3), (3,4), (3,5), (3,6),$
 $(4,1), (4,2), (4,3), (4,4), (4,5), (4,6),$
 $(5,1), (5,2), (5,3), (5,4), (5,5), (5,6),$
 $(6,1), (6,2), (6,3), (6,4), (6,5), (6,6)\}$

- * $P(\omega) = 1/36$ KAIKILLA $\omega \in \Omega$

- * $A = \text{"SUMMA ON 2"} = \{(1,1)\}$

- * $P(A) = \underline{1/36} = \text{about } 2.78\% \underline{\hspace{2cm}}$

TODENNÄKÖISYYS (TN)

2 NOPPAA:

$$\begin{aligned} * \quad \Omega = & \{(1,1), (1,2), (1,3), (1,4), (1,5), (1,6), \\ & (2,1), (2,2), (2,3), (2,4), (2,5), (2,6), \\ & (3,1), (3,2), (3,3), (3,4), (3,5), (3,6), \\ & (4,1), (4,2), (4,3), (4,4), (4,5), (4,6), \\ & (5,1), (5,2), (5,3), (5,4), (5,5), (5,6), \\ & (6,1), (6,2), (6,3), (6,4), (6,5), (6,6)\} \end{aligned}$$

$$* \quad P(\omega) = 1/36 \quad \text{KAIKILLA } \omega \in \Omega$$

$$* \quad A = \text{"SUMMA ON 6"} = \{(1,5), (2,4), (3,3), (4,2), (5,1)\}$$

$$* \quad P(A) = \underline{\quad 5/36 \quad}$$

TODENNÄKÖISYYS (TN)

2 NOPPAA:

$$\begin{aligned} * \quad \Omega = & \{(1,1), (1,2), (1,3), (1,4), (1,5), (1,6), \\ & (2,1), (2,2), (2,3), (2,4), (2,5), (2,6), \\ & (3,1), (3,2), (3,3), (3,4), (3,5), (3,6), \\ & (4,1), (4,2), (4,3), (4,4), (4,5), (4,6), \\ & (5,1), (5,2), (5,3), (5,4), (5,5), (5,6), \\ & (6,1), (6,2), (6,3), (6,4), (6,5), (6,6)\} \end{aligned}$$

$$* \quad P(\omega) = 1/36 \quad \text{KAIKILLA } \omega \in \Omega$$

$$* \quad A = \text{"SUMMA ON 6"} = \{(1,5), (2,4), (3,3), (4,2), (5,1)\}$$

$$\begin{aligned} * \quad B = \text{"TUPLAT"} &= \{(1,1), (2,2), (3,3), (4,4), (5,5), (6,6)\} \\ P(B) &= 3/36 = 1/6 \end{aligned}$$

TODENNÄKÖISYYS (TN)

2 NOPPAA:

$$\begin{aligned} * \quad \Omega = & \{(1,1), (1,2), (1,3), (1,4), (1,5), (1,6), \\ & (2,1), (2,2), (2,3), (2,4), (2,5), (2,6), \\ & (3,1), (3,2), (3,3), (3,4), (3,5), (3,6), \\ & (4,1), (4,2), (4,3), (4,4), (4,5), (4,6), \\ & (5,1), (5,2), (5,3), (5,4), (5,5), (5,6), \\ & (6,1), (6,2), (6,3), (6,4), (6,5), (6,6)\} \end{aligned}$$

$$* \quad P(\omega) = 1/36 \quad \text{KAIKILLA } \omega \in \Omega$$

$$* \quad A = \text{"SUMMA ON 6"} = \{(1,5), (2,4), (3,3), (4,2), (5,1)\}$$

$$* \quad B = \text{"TUPLAT"} = \{(1,1), (2,2), (3,3), (4,4), (5,5), (6,6)\}$$

$$* \quad P(A \vee B) = \underline{\quad 10/36 \quad}$$

TODENNÄKÖISYYS (TN)

---

1. $P(\neg A) = \underline{\quad 1 - P(A) \quad}$

2. $P(A \vee \neg A) = \underline{\quad 1 \quad}$

3. $P(A \wedge \neg A) = \underline{\quad 0 \quad}$

4. $P(A \vee B) = P(A) + P(B) - P(A \wedge B)$

5. $\underline{\quad P(A) \quad} = P(A, B) + P(A, \neg B)$